

Artykuł wstępny

Brazylia-Polska: dialogi historyczno-kulturowe

Malowniczy krajobraz zatoki Guanabara od zawsze przyciągał wrażliwe i uważne spojrzenia poetów. Rzeczywiście, poezja – podobnie jak muzyka – częstokroć służy jako język opisu tego, co trudno opisać słowami. Paradoksalnie, pisany i mówiony język, który powszechnie używamy do wyrażania siebie, nakłada na nas ograniczenia w precyzyjnym opisie naszych uczuć, doznań oraz emocji.

Być może dlatego Tomasz Łychowski właśnie poezję wykorzystał do opisu swych wrażeń z przybycia do Rio de Janeiro w 1949 roku. Droga obrana przez poetę-imigranta była taka sama jak większości Polaków, którzy w XIX wieku wylądowali na wybrzeżu Brazylii w dużych kontyngentach migrantów. Dla wielu z nich morski etap podróży rozpoczął się w portach Bremy lub Hamburga, skąd popłynęli Atlantyk w kierunku Brazylii. Chociaż dla większości Rio de Janeiro nie stanowiło ostatecznego celu podróży, to z pewnością zajmowało ważne miejsce w wyobraźni migrujących rodzin, stanowiąc swoisty kamień milowy podróży w nieznane. Niewątpliwie był to początek nowego etapu w ich życiu. Większość z nich miała już nigdy nie powrócić do ojczyzny, a tęsknota za nią stała się codziennością.

Rozbiory Polski w latach 1772, 1793 i 1795 sprawiły, że terytorium Rzeczypospolitej znalazło się pod okupacją Cesarstwa Rosyjskiego, Austrii¹ i Królestwa Prus. Polska przestała być suwerennym krajem, a jej ludność została zdominowana przez okupantów. W XIX wieku kolejno wybuchły zbrojne powstania mające na celu odzyskanie niepodległości. Trudności potęgowała rekrutacja do służby wojskowej w armiach zaborców oraz surowe obostrzenia, często zakazujące posługiwania się językiem polskim. W tym właśnie momencie do Brazylii przybyły liczne grupy polskich imigrantów, w tym uczestnicy dwóch wielkich powstań dziewiętnastego wieku; listopadowego (1830/31) i styczniowego (1863/64).

¹ Monarchia Habsburgów lub Imperium Habsburgów (1526 - 1867); Cesarstwo Austrii (1804 - 1867), Cesarstwo Austro-Węgierskie (1867 - 1918).

Dla wielu rodzin emigracja stała się jedyną szansą na zapewnienie potomstwu godziwego życia i uniknięcia zagrożenia ubóstwem. Nieprecyzyjne reklamy armatorów przedstawiały Brazylię jako ziemię obiecaną, krainę dostatku i wielkich możliwości. Rzeczywistość okazała się jednak zdecydowanie mniej romantyczna, a migranci stanęli przed przytłaczającym wręcz wyzwaniem. Dołączyli oni do formującej się wspólnoty obywatelskiej, do której ukształtowania wnieśli niezaprzeczalny wkład. Dzięki nieocenionej pracy Rui'ego Barbosy – wybitnego brazylijskiego polityka, który bronił sprawy polskiej – Brazylia stała się pierwszym krajem Ameryki Łacińskiej, który w 1918 roku formalnie uznał odzyskanie przez Polskę niepodległości po I wojnie światowej. W roku 1920 hrabia Franciszek Ksawery Orłowski został powołany na stanowiska posła nadzwyczajnego i pełnomocnego ministra RP w Brazylii. Stąd też publikacja niniejszego zbioru tekstów w 2020 roku ma na celu upamiętnienie stulecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między oboma krajami, a jednocześnie uświetnienie tej rocznicy.

Wraz z wybuchem II wojny światowej w 1939 roku zjawisko migracji ponownie się nasiliło. Zakłada się jednak, że największy przepływ ludności odnotowano w okresie zaborów. Fakt ten zauważalnie przyczynił się do zaniżenia danych statystycznych dotyczących polskiej imigracji do Brazylii. Należy pamiętać, że migranci z ziem polskich posługiwali się dokumentami wydanymi przez administracje zaborców. Dane wykorzystywane przez różne organizacje – w tym Ministerstwa Spraw Zagranicznych Brazylii i Polski – są więc niedokładne i momentami wręcz diametralnie rozbieżne.

Korekta i aktualizacja statystyk jest z pewnością zadaniem dla historyków. Ostatnie badania wykazały, że Polacy stanowili trzecią co do wielkości grupę imigrantów w Brazylii, a jej liczebność przekraczała 600 tysięcy, co odpowiada 11,50% ogółu imigrantów. Polacy ustępowali jedynie Włochom (32,22%) i Portugalczykom (29,20%), wyprzedzając Hiszpanów (11,03%), Niemców (5,05%) i Japończyków (3,75%). Na podstawie dostępnych danych demograficznych i wnikliwych analiz statystycznych szacuje się, że obecnie około pięciu milionów osób możemy określić mianem Brazylijczyków polskiego pochodzenia². Znaczące liczby przekładają się na wkład Polaków w najróżniejsze aspekty życia brazylijskiego społeczeństwa.

Niniejsza publikacja ma na celu zwrócenie uwagi na historyczno-kulturowe dialogi, funkcjonujące w ramach naukowego dyskursu, zwłaszcza w historyczno-

² Dane te, w dużej mierze niepublikowane, zostały zebrane w ramach badań prowadzonych przez śp. ks. Jana Pitonia. Zgromadzona przez niego baza źródłowa została następnie poprawiona i rozszerzona przez historyka Ulissesa Iarochinskiego.

kulturowych publikacjach. Dialogi będące również odzwierciedleniem historycznych trajektorii łączących oba kraje i społeczeństwa. Uwidocznienie i utrwalenie tych powiązań jest jednym z celów Centrum Badań Historycznych i Archeologicznych Brazylia-Polska, którego utworzenie zostało sformalizowane w 2019 roku w ramach programu podyplomowych studiów historycznych Uniwersytetu Passo Fundo (PPGH / UPF)³. Niniejszy zbiór został opracowany w ramach akademickiej współpracy naukowej pomiędzy Uniwersytetem Passo Fundo oraz Uniwersytetem Wrocławskim.

Niektóre publikowane tu artykuły poruszają tematy, które w mniejszym lub większym stopniu oscylują wokół zagadnienia historii polskiej imigracji, natomiast inne ukazują wymianę naukową pomiędzy obu krajami. Z przyjemnością przedstawiamy zgromadzone prace naukowców z brazylijskich stanów Rio Grande do Sul, Paraná, São Paulo i Espírito Santo, a także teksty polskich autorów z Warszawy, Wrocławia i Katowic. W ten sposób ustanowiliśmy swoiste połączenie między różnymi badaczami, którego efekt zostaje udostępniony czytelnikowi.

Otwierający niniejszy zbiór artykuł pt. *Na brazylijsko-polskiej granicy: współpraca naukowa w dziedzinie antropologii sądowej w służbie praw człowieka*⁴, stanowi podsumowanie naszych postulatów, analizując aktualne możliwości i perspektywy współpracy naukowej między dwoma krajami. Katarzyna Górka oraz Cláudia Regina Plens wprowadzają nas w kontekst obecnych zadań antropologii sądowej i ich znaczenia w kwestii przestrzegania praw człowieka w Brazylii. Tekst opisuje rzeczywistość akademicką i zawodową, a także podkreśla ograniczenia w wykonywaniu zawodu, wynikające z braku specjalistycznych szkoleń, niewystarczającej infrastruktury, braku inwestycji oraz przepracowania badaczy. W obliczu uwidocznionych problemów międzynarodowa współpraca naukowa wydaje się być szczególnie istotna. Niniejszy tekst udostępniony jest w wersji dwujęzycznej; portugalskiej i polskiej.

Artykuł pt. *Polskie wnioski o ekstradycję nazistowskich zbrodniarzy przebywającym w Brazylii*⁵, autorstwa Felipe Cittolina Abala, prezentuje przebieg procesów ekstradycyjnych Franza Stangla i Gustava Wagnera, nazistowskich zbrodniarzy, którzy po popełnieniu okrutnych zbrodni w Sobiborze i Treblince rozpoczęli bezkarne życie na obszarze Brazylii. Polskie wnioski zostały rozpatrzone przez Federalny Sąd Najwyższy w 1967 i 1979 roku, oba jednak zostały uznane za przedawnione i oddalone.

³ Graduate Program in History of the University of Passo Fundo.

⁴ *On the Brazil - Poland border: academic cooperation in Forensic Anthropology at the service of Human Rights.*

⁵ *Extradition Requests by Poland Against Nazi Criminals Residing in Brazil.*

W swoim historyczno-prawniczym podejściu badacz formułuje krytyczną analizę przebiegu i rezultatów obu procesów.

W tekście *Polskość w Brazylii: rola aktorów społecznych oraz instytucji obywatelskich w kultywowaniu i/lub zanikaniu dziedzictwa kulturowego*, Schirlei Mari Freder podkreśla społeczne znaczenie działaczy kultury w zjawisku utrzymania polskich i polonijno-brazylijskich instytucji na obszarze Brazylii w ostatnich dziesięcioleciach skłaniały ich do działań prowadzących do utrwalania lub porzucania symboli i kodów kulturowych. W oparciu o bibliograficzne kwerendy i badania terenowe badaczka analizuje subiektywne motywacje aktorów społecznych – jak również ich transformację – obecną w materialnym i niematerialnym dziedzictwie polskich grup etnicznych.

W następnej kolejności mamy do czynienia z blokiem tematycznym, składającym się z trzech artykułów, które krążą wokół zagadnienia edukacji w polskich grupach na obczyźnie i ich powiązań z kulturowymi procesami konstruowania tożsamości. W kontekście procesów konstruowania i wyodrębniania się tożsamości narodowych w pierwszej połowie XX wieku, artykuł pt. *Polskie inicjatywy szkolne w Brazylii a rola konsulatu po zjednoczeniu Polski: przemówienia i negocjacje kulturowo-tożsamościowe*⁶ autorstwa Fabiany Reginy da Silva po mistrzowsku analizuje kulturowe, polityczne i religijne powiązania, które przenikały inicjatywy edukacyjne w etnicznych społecznościach Polonii w Brazylii. Jednocześnie zwraca uwagę na rolę konsularnych działaczy w projektowaniu i konstruowaniu dyskursów oraz działań na rzecz budowy ducha narodowego jako wspólnoty wyobrażonej.

Kontynuując rozważania nad kwestią tożsamości etnicznej, Adriano Malikoski podejmuje zagadnienie zachowania narodowości polskiej poprzez kulturową promocję w obrębie danych grup etnicznych. W tekście pt. *Centralny Związek Polaków w Brazylii a narzucanie kultury narodowej (1930-1938)* badacz opisuje rolę tego związku w omawianym procesie, a także porusza kwestię wpływu polityki nacjonalizacyjnej realizowanej przez Estado Novo w Brazylii, której konsekwencją jest zanik znajomości języka polskiego wśród większości potomków polskich imigrantów. W swoich badaniach Malikoski przeanalizował artykuły z czasopism o etnicznym charakterze, a także dokumenty konsularne z polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Prześwietlenia polskiej polityki nacjonalizacyjnej i szkół etnicznych – w ramach regionalnego podejścia – dokonują badacze Isabel Rosa Gritti i Silvana Maria Gritti. W

⁶ *Polish School Initiatives in Brazil and the role of the consulate after Polish reunification: speeches and cultural and identity negotiations.*

artykule zatytułowanym Edukacja polska w kolonii Erechim: szkoła jako instrument organizacji i oporu. Akcentują oni rolę polskiego imigranta jako podmiotu społecznego, który stara się budować swoją przestrzeń bytu w kontekście konfrontacji i przeciwności wynikających z polityki nacjonalizacyjnej w brazylijskim systemie edukacji. W tej sytuacji szkoły zaczęły niejako promieniować procesami oporu, konfliktami i napięciami.

Tematy takie jak tożsamość i pamięć są również przedmiotem badań w artykule Thaís Janainy Wenczenovicz. Tekst skupia się jednak na kwestii ochrony miejsc pamięci imigrantów oraz potomków Polaków. Praca zatytułowana Kultura, tożsamość i pamięć w polskiej imigracji regionu Rio Grande do Sul przedstawia przegląd danych dotyczących instytucji oraz miejsc przechowywania informacji i zbiorów o potencjale informacyjnym na temat historii imigracji. Wśród przestrzeni objętych analizą znalazły się archiwa osobiste, archiwa publiczne, stowarzyszenia, rejestry, kościoły i muzea.

Opisywanie historii polskiej imigracji w Brazylii zwykle koncentruje się na południowej części kraju, a więc regionie, który przyjął największe kontyngenty imigrantów. Monopol narracji czasami jednak przyczynia się do ograniczenia historiograficznych badań w innych regionach, równie fundamentalnych dla pełnego zrozumienia omawianego tematu. Z tej perspektywy artykuł pt. *Polacy w Espírito Santo: dwie historie imigrantów w dolinach Serra i w interiorze Północy*⁷, jest szczególnie istotny. Renata Siuda-Ambroziak i Maria Cristina Dadalto przedstawiają w nim porównawczą perspektywę dwóch faz polskiej imigracji w stanie Espírito Santo – obie naznaczone odmiennym kontekstem społeczno-politycznym i historycznym – podkreślając tym samym znaczenie działania społeczeństwa i instytucji w procesie osiedlania się i przyjmowania imigrantów.

W epilogu sekcji z artykułami zawarta została stosunkowo lekka i refleksyjna praca Magdaleny Bąk. Tekst pod tytułem Brazylia Tomasza Łychowskiego, napisany w języku polskim, prezentuje Brazylię w oczach tego imigranta. Tomasz Łychowski – poeta, malarz, pedagog i pisarz – utrwalił w wierszach swoje wrażenia, a także specyfikę Brazylii. W jego dziełach pojawiają się także refleksje związane ze stanem imigranta, zwłaszcza mechanizmami nabywania i konstruowania tzw. tożsamości hybrydowej, a więc tematem istotnym i często powracającym w badaniach obecnych polskich kolonii w Brazylii.

Na koniec w dziale **Tłumaczenia** publikujemy esej wybitnej polskiej pisarki Olgi

⁷ *Poles in Espírito Santo: two trajectories of a people between the valleys of the Sierra and the hinterlands of the North.*

Tokarczuk. Tekst Czuły narrator został zaprezentowany przez pisarkę w ramach wykładu towarzyszącemu ceremonii przyznania Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w 2019 roku w Sztokholmie. Tłumaczenia tekstu dokonała Alcione Nawroski, badaczka zajmująca się kwestią akademickich dialogów między Brazylią a Polską. Publikacja eseju następuje za zgodą Fundacji Noblowskiej⁸.

Artykuły zostały poprzedzone krótkim tekstem, który otrzymaliśmy od Ambasady Brazylii w Warszawie. Tekst autorstwa Pana Ambasadora Hadila da Rocha Vianny uwypukla serdeczne, oparte na współpracy i zrozumieniu, stosunki pomiędzy obu krajami.

Słowo wstępne pragniemy zakończyć wyrazami satysfakcji i pewności, że niniejsza publikacja wykracza wręcz poza możliwości dialogu historyczno-kulturowego w zakresie badań i wymiany akademickiej między dwoma krajami. Chcielibyśmy podziękować wszystkim naszym współpracownikom, ze szczególnym uwzględnieniem polskich i brazylijskich badaczek, których wkład stanowi przeszło 85% niniejszej publikacji.

Życzymy wszystkim miłej lektury.

Serdecznie pozdrawiamy,

Koordynatorzy

Fabricio J. Nazzari Vicroski
(University of Passo Fundo)

Józef Szykulski
(Uniwersytet Wrocławski)

Passo Fundo / Wrocław, Wrzesień 2020.

⁸ ©The Nobel Foundation.

100-lecie przyjaźni między Brazylią a Polską

Hadil da Rocha Viannaⁱ

W dniu 27 maja 2020 roku obchodziliśmy stulecie nawiązania stosunków dyplomatycznych między Brazylią a Polską. Jako Ambasador Brazylii w tym pięknym kraju, z tej tak specjalnej okazji dla naszych społeczeństw i narodów, w imieniu wszystkich Brazylijczyków składam gratulacje naszym polskim przyjaciołom.

To 100 lat temu, 27 maja 1920 roku, pierwszy polski przedstawiciel dyplomatyczny pełniący misję w Brazylii, Ksawery Orłowski, wręczył listy uwierzytelniające na ręce Prezydenta Stanów Zjednoczonych Brazylii, Epitácio Pessoa. Akt ten był początkiem oficjalnych stosunków dyplomatycznych między naszymi państwami.

Nieco później, 3 czerwca 1921 roku, rząd brazylijski wysłał do Polski swojego przedstawiciela dyplomatycznego, Rinaldo de Lima e Silva, który to złożył listy uwierzytelniające na ręce Józefa Piłsudskiego, Premiera dopiero co niepodległej Polski. W tym czasie Brazylia, która swoją niepodległość ogłosiła w 1822 roku, była młodym państwem, które za moment miało świętować sto lat swojego istnienia. I dlatego też uznawała i doceniała niezbywalną wartość pełnej wolności i prawa narodu do kreślenia swojego własnego przeznaczenia.

Jeszcze w czasach brazylijskiej monarchii, w latach od 1822 do 1889 roku, brazylijscy cesarze - Dom Pedro I i Dom Pedro II, uznawali i cenili prawo Polski do suwerenności. Nie można tu nie pominąć znaczącego gestu Dom Pedra I w trakcie przedstawienia teatralnego odbywającego się w Paryżu w związku z polskim powstaniem z roku 1830, kiedy to wstał i głośno i donośnie krzyknął: Vive la Pologne libre! Świadom znaczenia swojego czynu, brazylijski władca nie zawahał się ani przez chwilę, aby w tym właśnie momencie wyrazić wsparcie całego narodu dla sprawy niepodległości Polski.

W okresie republiki wyrazy wsparcia narodu brazylijskiego dla sprawy polskiej przekazywane były przez historyczne postaci naszej polityki, w szczególności przez znamienitego prawnika Ruy Barbosę. W swoich żarliwych przemówieniach na forach międzynarodowych, między innymi w trakcie II Międzynarodowej Konferencji Pokojowej w Hadze w 1907 roku, Ruy Barbosa wzywał świat do uznania niekwestionowanego prawa narodu polskiego do niezależności.

W dniu 17 sierpnia 1918 roku rząd brazylijski pod przewodnictwem ówczesnego Prezydenta, Wenceslau Brasa, formalnie uznał prawo Polski do utworzenia zjednoczonego i niepodległego Państwa. W oficjalnej nocie wystosowanej przez rząd brazylijski, ówczesny Minister Spraw Zagranicznych Nilo Peçanha wyraził swoją solidarność z ideą wyzwolenia Polski, której podporządkowanie obcym imperiom nazwał „jedną z największych niesprawiedliwości w historii”.

Byliśmy pierwszym krajem w Ameryce Łacińskiej, który uznał niepodległość Polski i jesteśmy z tego bardzo dumni. Niezwyciężony duch narodu, niezachwiana odporność oraz niepodlegające dyskusji dążenie narodu polskiego do wolności od zawsze stanowiły źródło inspiracji dla Brazylijczyków.

Uznanie dla wolności stoi u podstaw naszych stosunków dyplomatycznych i politycznych i wzmacnia tradycyjne i silne więzi przyjaźni od lat łączące nasze narody. W ubiegłym roku minęło 150 lat odkąd liczne grupy polskich imigrantów dotarły do Brazylii w poszukiwaniu lepszych warunków życia i wolności i tym samym spłotyły nasze losy. Za gościnność, przyjaźń i sympatię Brazylijczyków Polacy odwdzięczali się życzliwością, odpowiedzialnością, lojalnością, uczciwością i ciężką pracą.

Wśród licznych fal migracyjnych, Polacy bez wątpienia przyczynili się do rozwoju brazylijskiego rolnictwa, przemysłu, nauki i sztuki. Na początku, jeszcze w XIX wieku, rolnicy wprowadzali rolnicze innowacje techniczne przywiezione z Europy. Później, już w XX wieku, wśród imigrantów znajdowali się przedstawiciele polskiej inteligencji, tacy jak poeta Julian Tuwim czy Jan Lechoń, aktorka Irena Eichlerówna, rzeźbiarz August Zamoyski. Wszyscy oni mieli ogromny wkład w utworzenie i rozwój rodzącej się wówczas brazylijskiej sceny kulturalnej. Na szczególne wyróżnienie zasługuje tworzący na stałe w kraju aktor i reżyser Zbigniew Ziemiński, który stał się wiodącą figurą we współczesnym świecie teatralnym.

W Brazylii, głównie w Stanie Paraná, mieszka druga największa społeczność potomków Polaków za granicą, której wielkość szacowana jest na prawie dwa miliony osób. A teraz to Polska gości Brazylijczyków, wielu z nich będących potomkami Polaków. W Polsce studiuje i pracuje blisko trzy tysiące Brazylijczyków, w większości młodych ludzi o wysokich kwalifikacjach, których do kraju przyciągnęły możliwości, jakie daje rozwój gospodarczy polskiego społeczeństwa w Unii Europejskiej i na świecie. Bez cienia wątpliwości Brazylijczycy mają też swój udział w polskich sukcesach w dziedzinie produkcji dóbr i świadczenia wysokiej jakości usług, a także w sektorze inwestycji.

To właśnie w obecnym kontekście umocniła się międzynarodowa pozycja Brazylii i Polski, a stosunki między naszymi społeczeństwami zacieśniły się jeszcze bardziej wokół wspólnych tradycyjnych wartości. Od momentu gdy Jair Bolsonaro został wybrany na prezydenta, oba kraje doświadczyły wyjątkowej sympatii i zbliżenia dzięki rządowi, które określane są jako konserwatywne i podzielają podobne poglądy na temat podejścia do różnych kwestii międzynarodowych, takich jak imigracja, wolność religijna i ochrona rodziny.

To powinowactwo i zbliżenie przełożyło się na coraz częstsze spotkania władz wysokiego szczebla, zapewniając tym samym szerokie poparcie polityczne dla współpracy dwustronnej. Wzmocniony dialog między tymi dwoma krajami jest szczególnie widoczny w dziedzinach takich jak handel, obrona, edukacja, nauka, technologia, innowacje i kultura.

Dwustronna wymiana handlowa i inwestycyjna rośnie z roku na rok. W latach 2015-2019 handel między naszymi krajami wzrósł z 1,02 mld dolarów do 1,51 mld dolarów. Lista produktów będących przedmiotem wymiany handlowej pozostaje zróżnicowana, wyszczególniając towary rolne, samoloty, leki i części samochodowe.

W dziedzinie turystyki również istnieje duży potencjał współpracy, czego dowodem może być projekt Eco-Estrela kierowany przez polskich biznesmenów. Jego założeniem jest budowa ważnego kompleksu hoteli i kondominiów mieszkalnych w stanie Rio Grande do Norte w północno-wschodniej Brazylii, znanym na całym świecie z pięknych plaż. Przedsięwzięcie to, nie tylko opiera się na rozwiązaniach zrównoważonych ekologicznie, ale również przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu poprzez tworzenie miejsc pracy.

W związku ze wzrostem znaczenia sektora obrony i bezpieczeństwa dla polskiej polityki zagranicznej, jak i poprzez zbliżenie Brazylii do NATO, możliwości współpracy między Brazylią a Polską znacznie się poszerzają. Brazylijska firma lotnicza EMBRAER, przy wsparciu Ambasady Brazylii, wzmocniła swoje kontakty z lokalnymi partnerami i dokonała oceny możliwości współpracy, zarówno na płaszczyźnie obronnej jak i handlowej.

Jeśli chodzi o współpracę w obszarze edukacji między Brazylią a Polską, to ma ona długą tradycję. Brazylijska odmiana języka portugalskiego jest nauczana zarówno w szkołach średnich, takich jak Liceum Ogólnokształcące im. Ruy Barbosa w Warszawie, jak i w szkolnictwie wyższym, np. na kursach prowadzonych na Uniwersytecie Warszawskim i na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Natomiast w

Brazylii, oprócz szkół miejskich w regionach o dużej liczbie polskich potomków, również Uniwersytet w Brasílii oferuje nauczanie języka polskiego.

W dziedzinie nauki i technologii Ambasada Brazylii stara się promować inicjatywy mające na celu rozpowszechnianie brazylijskiego ekosystemu innowacji, przyciąganie do Brazylii polskich firm z innowacyjnymi rozwiązaniami, a także promowanie informatycznego świata brazylijskich startupów. W tym celu pracowaliśmy nad promocją wydarzeń "Brazil Tech Award" w São Paulo i "Wolves Summit" w Warszawie.

Wreszcie, w dziedzinie kultury, instytucje takie jak Polsko-Brazylijskie Towarzystwo Ruy Barbosa, które w 2020 r. kończy 90 lat, pod przewodnictwem ambasadora Stanisława Pawliszewskiego oraz Fundacja Macunaíma, której przewodniczy Paweł Kucharczuk, od wielu lat upowszechniają kulturę brazylijską w Polsce.

W nawiązaniu do wymiany kulturalnej, zapraszam wszystkich do obejrzenia na naszej stronie na Facebooku filmów upamiętniających stulecie stosunków dyplomatycznych między Brazylią a Polską, wyprodukowanych przez Ambasady obu krajów.

Na koniec należy zauważyć, że trudne chwile, przed którymi stoi cała planeta w wyniku nowej pandemii koronawirusa, skłaniają do stałej refleksji nad znaczeniem prawdziwej przyjaźni i współpracy, nie tylko między jednostkami, ale także między narodami i krajami.

Jak mogliśmy dostrzec, od stulecia Brazylia i Polska utrzymują silne więzi historyczne i kulturowe. Wzmocnione przez te stosunki i wspólne wartości, takie jak wiara, wolność, demokracja i gospodarka rynkowa, nasze dwa kraje dowiodły, że są przygotowane do odgrywania coraz istotniejszych ról w scenariuszu międzynarodowym, a tym samym do triumfu w stawianiu czoła wyzwaniom, które mogą przynieść dobrobyt ich mieszkańców i pokój.

Najlepsze życzenia, Brazylio!

Najlepsze życzenia, Polsko!

Oby przybyło więcej stuleci do świętowania!

ⁱ Ambasador Brazylii w Polsce.